

Sammanfattning:

Skärgårdshavets hot spot-färdplansprojekt: flaskhalsar i vattenskyddet inom jordbruket

I Skärgårdshavets hot spot-färdplansprojekt utreds möjligheterna att minska belastningen på vattendrag från de kväve- och fosforföroreningar som orsakas av jordbruket och hur belastningen som orsakas av jordbruket i Skärgårdshavets avrinningsområde kan avlägsnas från HELCOM:s lista över de största förorenarna. Under projektets första fas undersöktes hur kriterierna för avlägsnande av en hot spot uppfylldes genom befintliga vattenskyddsåtgärder inom jordbruket. Denna rapport beskriver projektets andra fas, där flaskhalsar i vattenskyddet inom jordbruket i Skärgårdshavets avrinningsområde utreds.

De flaskhalsar i vattenskyddet som odlare inom Skärgårdshavets avrinningsområde upplever utreddes genom en odlarenkät som senare kompletterades med ett diskussionstillfälle. I enkäten kom 235 svar från åkerbruk och 66 svar från husdjursgårdar. Jordbrukare från tre områden deltog i odlardiskussionen. Myndigheternas synpunkter på flaskhalsar i vattenskyddet undersöktes genom intervjuer med två av områdets landsbygdsombudsmän. Dessutom har flaskhalsar identifierats genom tidigare utredningar relaterade till ämnet.

En av de största flaskhalsarna när det gäller vattenskydd inom jordbruket är inriktningen av åtgärder på områden där de kan ge största möjliga nytta för vattenskyddet. I Skärgårdshavets avrinningsområde bör särskilt vegetationstäckets inriktas på områden där risken för läckage av näringsämnen är störst. Områdets mycket koncentrerade husdjurskötsel orsakar också en stor flaskhals. För att säkerställa en effektiv användning av de näringsämnen som ingår i gödsel bör samarbetet mellan gårdarna ökas samt behandling av gödsel och transport av gödsel till växtodlingsdominerade områden främjas. Förutom riktningen av åtgärder och utnyttjandet av gödslets näringsämnen gör fosfor som lagras i marken det svårare att minska näringsbelastningen. För att minska fosforlagren måste man ta större hänsyn till markbördighetsanalyserna vid gödslingen. Dessutom kan jordförbättringsmedel som gips, träfibrer och strukturkalk minska läckaget av näringsämnen.

En av de största flaskhalsarna kan ses i jordbrukets olönsamhet. Verksamhetens ekonomiska olönsamhet minskar odlarnas intresse av att genomföra vattenskyddsåtgärder. Ersättningen enligt stödsystemet inom jordbruket bör därför vara tillräckligt hög för att säkerställa att vattenskyddsåtgärderna inte leder till inkomstbortfall. En utmaning för stödsystemet är också komplexiteten i det, eftersom vissa odlare anser det vara svårt att hitta lämpliga åtgärder. Effektiv rådgivning och information kan bidra till att minska utmaningarna när det gäller stödsystemets komplexitet. Att rikta rådgivningen till de odlare som har störst behov av det är därför en av flaskhalsarna när det gäller vattenskyddet inom jordbruket. Rådgivningen bör också öka medvetenheten om vikten av att genomföra åtgärderna, eftersom resultaten av vattenskyddet syns långsamt, vilket minskar motivationen för att genomföra dem. Även mediabevakningen som ibland är beskyllande gentemot odlarna minskar odlarnas intresse för vattenskydd. Det är också viktigt att säkerställa kontinuiteten i vattenskyddsarbetet, som till stor del bygger på projektarbete, och att uppmuntra odlarna att delta i vattenskyddsprojekt.